
MYSTAGOGISCHE RUIMTE

THEOLOGIE VAN DE SACRALE RUIMTE

BERT DAELEMANS
Collationes 52 (2022) 137-158

INLEIDING. WAT MAAKT EEN KERKGEBOUW TOT SACRALE RUIMTE?

Graag begin ik met een theologische vraag: wat maakt een kerkgebouw tot sacrale ruimte¹? Is het voldoende om er een kruis of icoon te hangen? Maar dat kun je in je woonkamer of in de klas ook. Bovendien lijkt dit nog te uitwendig, nog te veel decoratie en behang: heeft de ruimte dan niets *intrinsiek* sacraals of theologisch? En als je er een tabernakel zet? Dat is een andere zaak: dan schep je ruimte rond een kloppend heilig hart, het heilig Sacrament. Maar zelfs dat verandert niets voor iemand die helemaal ongelovig is of ongevoelig voor het religieuze.

Zit het sacrale dan veeleer in het *subjectieve* van de gelovige, in de manier waarop wij met deze ruimte omgaan en wat wij er *doen*? Je komt er bijvoorbeeld samen in gemeenschap om te bidden. Maar, opnieuw, dat kan in de woonkamer ook. Of zijn het misschien de generaties gelovigen die er dag in dag uit gebeden hebben die een historisch gebouw tot sacrale ruimte maken? Ook al hebben wij daar terecht respect voor, voelen wij aan dat het sacrale steeds met het *heden* heeft te maken: het sacrale speelt zich hier en nu af.

Valt er dan niets *objectiefs* te zeggen over het sacrale van een ruimte, hangt het slechts af van de afspraken, hoe oud ook, van een bepaalde groep van gelijkgezinde mensen? Of is het een combinatie van al deze factoren? Wat ontbreekt er?

Daarom definieer ik de 'ruimte voor liturgie', de plek gemaakt voor liturgische doeleinden of het kerkgebouw, graag als *mystagogische ruimte*: een ruimte die ons binnenleidt in een mysterie, een ruimte die ons dynamisch gelovig-zijn, ons gelovig op-weg-zijn stap voor stap begeleidt.

¹ Hier maak ik een onderscheid tussen sacraal en heilig. Heilig is enkel God, en een sacrale ruimte is een plek die mensen maken om in contact te komen met het heilige, met het Godsmysterie. Dit artikel spitst zich toe op het mysterie in een door mensen gemaakte plek voor sacrale en liturgische doeleinden. Uiteraard openbaart het Godsmysterie zich ook op andere plekken: in de natuur en in niet-sacrale architectuur, maar dat ligt buiten het bestek van dit artikel.